

**БІОЛОГІЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ СУКУЛЕНТНИХ РОСЛИН
РОДУ АГАВА (AGAVE)**

Орловський О.В.

*Полтавський національний педагогічний університет
імені В.Г. Короленка,
Хорольська спеціалізована школа I-III ступенів № 1
Хорольської районної ради Полтавської області*

Агава (*Agave*) – рід сукулентних рослин підродини агавових (*Agavaceae*), родини холодкових (*Asparagaceae*). Свою назву вона отримала на честь Агави – дочки одного із стародавніх міфічних царів і в перекладі з грецької означає шляхетна, чудова [1].

Ботанічний опис Агав є досить цікавим. В загальному це – багаторічні трав'янисті рослини які мають укорочене стебло при основі та утворюють розетку довгастих, часто м'ясистих і колючих листків. Діаметр розетки, залежно від виду, може становити від 3-4 см (*Agave pumila*) до 4,5 м (*Agave franzosini*). Кількість листків у розетці також різна, здебільшого 20-50, у деяких видів до 200 штук [2]. Колір листя як правило може варіюватися від світло-зеленого до темно-блакитного. Для агав є характерним явище варієгатності, що зумовлює наявність великої кількості рослин які цінуються в рядах колекціонерів та дизайнерів.

Варієгатність – це наявність клітин-мутантів що мають змінений генетичний склад, та не здатні синтезувати хлорофіл, тому являються безхлорофільними. Рослини що мають такі клітини носять назву – варієгатні. Для агав характерні три види варієгатності – **маргінатна** («та що знаходиться по краю») представником є *Agave americana var. Marginata* – *агава американська облямова, сплешева* («нерівномірна, випадкова») є характерною для деяких штучних сортів виду *Agave isthmensis*, та **медіоварієгатність** («та що знаходиться по середині») представник *Agave americana var. Mediopicta* – *агава американська середньорозмальована*. Саме завдяки варієгатності та виведенню так званих «компактних» форм, агави посідає одне з головних місць у рейтингу колекціонерів сукулентів з усього світу.

Більшість агав – монокарпічні рослини, тобто цвітуть один раз в житті. Високий квітконіс (у деяких видів до 12 м) несе суцвіття з великою кількістю (до 17 тис.) квіток. Квітки жовтуваті або зеленкуваті. Цвітіння відбувається по різному – одні види цвітуть у віці 5-15 років,

інші – в 50 і навіть 100 років. На квітконосі з придаткових бруньок утворюються бульбінели – маленькі дочірні рослини [2]. На базі ботанічного саду ПНПУ імені В. Г. Короленка, після цвітіння та відмирання квітконосу Фуркреї смердючої (*Furcraea foetida*), що належить до підродини агавових (*Agavaceae*), були зібрані 3 бульбінели з яких вдало було вирощено рослини відповідно виду.

Після досягання насіння рослина відмирає. Плід – коробочка.

Застосування агави в Україні є обмеженим, через високу необхідність в наявності тепла і для її вирощування. У відкритому ґрунті вона росте лише в приморських, південних районах а також на території Кримського півострову. Проте на батьківщині, агава грає велику роль для народів Мексики. Багато видів мають міцні волокна в листях, що дозволяє використовувати їх для виготовлення канатів, пензлів, сандалій, сіток, матраців та інших подібних предметів. У деяких видів розетки листя видаляють, а товсте стебло, або «серце» смажать і використовують в їжу. Однак слід мати на увазі, що сирий сік більшості видів агави вважається токсичним [1].

Сизаль (*Agave sisalana*) і хенекен (*Agave fourcroydes*) є важливими джерелами волокна і становлять інтерес як потенційні біоенергетичні культури. З цукристого соку, зібраного перед початком цвітіння, готують алкогольні напої «пульке», «мескаль» та текілу.

Агава сизальна (*Agave sisalana*) та Агава американська (*Agave americana*) використовуються у медицині. Офіційною сировиною вважається листя [3]. Мексиці широко використовують як сирий матеріал (для лікування укусів змій, ран, опіків, сік розведений з водою внутрішньо для лікування різних хвороб) так і настій виготовлений для лікування хвороб кишково-шлункового тракту, остеохондрозу, туберкульозу, бронхіту та інших захворюваннях. У гомеопатії агава зайняла своє місце поряд з полином, гіркокаштаном, лопухом та алое.

Список використаних джерел:

1. Українська радянська енциклопедія: у 12 т. / гол. ред. М. П. Бажан ; редкол.: О. К. Антонов та ін. 2-ге вид. К.: Головна редакція УРЕ, 1974–1985.
2. Гайдаржи М. М., Нікітіна В. В., Баглай К. М. Сукулентні рослини. К., 2002. 46 с.
3. Гудвин Т., Мерсер Э. Введение в биохимию растений. В 2 т. Пер. с англ. М., 1986.